א) חיה בכלל בהמה א"ל חיה בכלל בהמה הא כתיב בקר וצאן והוה ליה פרט וכלל (א) ואי אתה דן אלא כעין הפרט ומנלן דהכי הוא ב) דתניא 1 ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט א מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע מכדי כלל ופרט וכלל כעין פרטא דיינינן כללא בתרא מאי אהני לאוסופי כל דדמי ליה ותו פרט וכלל ופרט כעין הפרט דיינינן פרטא בתראה מאי אהני אי לאו פרטא בתראה ה"א נעשה כלל מוסף על הפרט ומכדי תרין כללי ופרטא ותרין פרטי וכללא ג)(כללא) כעין פרטא דיינינן מאי איכא ביני וביני איכא דאילו תרתין כללי ופרטא אי איכא פרטא דדמי ליה אפילו בחד צד מרבינן תרי פרטי וכללא אי איכא פרטא דדמי משני צדדין מרבינן בחד צד לא מרבינן מכדי פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבי כל מילי ומיעט וריבה נמי ריבה הכל ואיתרבי כל מילי מאי איכא בין מיעט וריבה לפרט וכלל איכא דאילו פרט וכלל מרבינן אפילו עלין ולולבין ומיעט וריבה לולבין אין עלין לא: ד) א"ר אבהו אמר רבי יוחנן ב כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה 2 משרת

זעירי

רש"י

א"ל חיה בכלל בהמה. בתמיה כלומר האי בהמה לא מלית אמרת דחיה בכלל בהמה דכתיב בקר ולאן בפרט בתרא וכמו שפרטא בתרא ממעט חיה פרטא קמא נמי מלי להוי דממעט חיה דפרט אחרון מגלה על הראשון למעוטי חיה ולעולם מהאי קרא נמי איכא למדרש בפרט וכלל ופרט: **ומנלן** דהכי הוא. ארבנן קאי דדרשי לעיל כלל ופרט וכלל[1] ומרבה כעין הפרט וקבעי מנלן דמדה זו בתורה היינו למדרש כעין הפרט: דתניא. ונתת הכסף ולא קאי אר"א דהוא דריש ליה ריש פ' בכל מערבין (עירובין כז:) בריבה ומיעט וריבה: **מה** פרט מפורש בקר וצאן פרי מפרי. דבהמות מתעברות זו מזו ויולדות: וגדולי קרקע. שהן גדלין מן הארץ מעשב הארץ: אף כל. לאיתויי עופות ולמעוטי דגים מים ומלח ולר"א דדריש ליה בריבה ומיעט וריבה מרבינן אפי' דגים ולא ממעט אלא מים ומלח: **מכדי** כלל ופרט וכלל כעין הפרט דיינינן ליה כללא בתרא מאי אהני. אגב גררא אתא לפרושי טעם המדות וחילוקיהם ומשפטיהם ומפרש אותה בלשון קשיא ותירוץ(ו): אהני לאוסופי כל דדמי לפרטא. דאי לא כתיב כלל הוה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט: ב] **א"ל** אי לאו פרטא [בתרא] הוה אמינא פרט וכלל ונעשה[2] כלל מוסף על הפרט. והוה מרבינן גבי נזיר אפילו עלין ולולבין: **מכדי** תרי כללי ופרטא ותרין פרטי וכללא כעין הפרט דיינינן. כדאמרן: מאי איכא ביני וביני. כלום יש חילוק בין אלו שתי מדות ג]: איכא תרין[3] כללי ופרטא אמרינן כל דדמי ליה אפי' בחד צד מרבינן ותרין פרטי וכללי[4] דדמי ליה משני צדדין מרבינן מצד אחד לא

תוספות

גליו"ן חיה בכלל בהמה. דכתיב (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו וגו' איל וצבי וגו'. אמר ליה ומי מלית אמרת הכי דחיה (ב) הוא בכלל בהמה בהאי פרט: הא כתיב באידך (ג) [פרטא] בקר ולאן. למעוטי חיה. אלא האי מן הבהמה נמי הוה ליה פרט וכלל ופרט ומלי נמי למילף מהכא: ומנלן דהכי הוא. דכעין פרטא דיינינן: דתניא ונתת הכסף וגו' אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע. ואיתרבו להו עופות ואימעיטו להו דגים שאין גדילין על הקרקע כדמפרש במסכת עירובין בפרק בכל מערבין(ה): מכדי כלל ופרט וכלל כעין פרטא דיינינן כללא בתרא מאי אהני לאוסופי ליה (ד) א]. ואפילו מלד אחד כגון דגים דפרי מפרי הן אבל אינן גידולי קרקע דאי ליכא כללא בתרא ה"א דאין בכלל אלא מה שבפרט: תרי [פרטי וכללא] אי איכא דדמי ליה משני לדדין. כגון עופות דגידולי קרקע הן ופרי מפרי מרבינן אבל דגים דבחד לד דמו ליה לא מרבינן: ומיעט וריבה. א"א דלא ממעט מידי והלכך דלולבין מרבי אבל עלין לא דעלין ממעט. ואם תאמר והא איכא רבי אלעזר דדריש מיעט וריבה וקמייתי נמי עלין הא לא תקשי לך ר"א לא משמע ליה עלין אלא משום דכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין(ו) דהאי מכל לישנא יתירא הוא ואי משום מיעט וריבה לא מילטריך ליה למיכתב אלא אשר יעשה מגפן היין מכל למה לי אלא לרבות ואפי' עלין. א] ואית דמפרש דהאי דאמר אפילו עלין לאו דוקא אלא קמ"ל דפורתא הוא דמיעט או עלין או שבישתא ובין מיעט וריבה לריבה [ומיעט] וריבה ליכא ולא מידי: שהרי אמרה תורה וכל משרת. לרבות (ה) שאילו לא הוי איסורי נזיר כשיעור והיתר משלימו לכזית שהוא חייב:

זעירי

מרבינן והדין נותן בב' כללות מרבינן יותר מכלל אחד ורי"ף [מפרש][5] דהך סוגיא דהכא אליבא דמ"ד כללא בתרא דוקא וה"ל [כעין] פרט וכלל להכי מרבינן דדמי ליה לפרטא אפי' בחד לד [וכן] נמי תרי פרטי וכללא פרטא [בתרא] דוקא וה"ל [כעין] כלל ופרט ואהני כללא לרבות [מכעין][6] הדומה לו מב' לדדין אבל למאן דאמר כללא קמא דוקא וכן פרטא קמא דוקא הוה הדין להפך ואם תאמר ההוא קרא דכי יתן וגו' דרשי ליה רבנן [בכלל] ופרט וכלל ובעו דבר הדומה לו מב' לדדין דהוי דבר המיטלטל וגופו ממון דהא ממעטי קרקעות אע"פ שגופן ממון וכן שטרות אף על פי שמטלטלין הואיל ואין גופן ממון אלמא אפילו בתרי [כללי] ופרטא בעינן שני לדדין ור"א דריש להאוא קרא בפרט וכלל ופרט וממעט נמי קרקעות ושטרות אלמא דהמדות הללו שוות וי"ל דלפי מה שפירשתי ניחא דרבנן סברי כללא קמא דוקא ודמי לכלל ופרט ואהני כללא בתרא לאתויי הדומה לו משני לדדין ור"א סבר פרט [בתרא] דוקא והוי כמו כלל ופרט ואהני פרטא קמא לרבויי כל הדומה לו מב' לדדין ועי"ל דהני תרין לדדין דאיתנהו בקרקעות ושטרות ומטלטלין[7] וגופן ממון שקולין הן וחשובין כחד לד הלכך בין לרבנן דדרשי תרי כללי ופרטא בין ר"א דדריש תרי פרטי וכללא בעי' הנך ב' לדדין דכיון שהלדדין חשובין [כחד] הי מינייהו מפקת וכן בשמעתא דסלעס וחרגול (חולין דף סו.) דבעינן ד' לדדין דחשובין ושקולין הן זה כזה כולהון כחד [לא הוו] הלכך בעיא כולהון דדוקא ראשו ארוך הוי לד גרוע אבל אינך כולן חשובין כחד ודו"ק התם: **איכא** דאילו פרט וכלל מרבינן אפילו עלין [ולולבין] ואילו מיעט וריבה מרבינן לולבין אין עלין לא. תימה הא ר"א דריש מיעט וריבה בתחילת שמעתתא ומרבה אפילו עלין וי"ל דלעיל מיירי בעלין רכין דומיא דלולבין והכא מיירי דקשה קצת ודמי קצת לשבישתא אך תימה למדת מיעט וריבה ומיעט וריבה כמו[8] מדת פרט וכלל [ואמאי] במדת ריבה ומיעט וריבה מרבינן טפי מבמדת כלל ופרט וכלל כדמשמע ריש פרק בכל מערבין ראייתו[9] והר"ף נ"ע היה נותן טעם לדבר כמו שרגיל רש"י [לפרש] בכל מקום דהיכא דאיכא כלל ופרט הוי פרט פירושו של כלל וסותר ומבטל הכלל לגמרי כאילו לא היה אבל ריבה ומיעט דאין מיעוט פי' ריבוי[10] לבטל [ריבה][11] לגמרי כאילו לא היה אלא ריבה קצת ומיעט קצת הלכך כשהפרט קודם לכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט ומבטל הפרט לגמרי כאילו לא היה שהרי אין לומר שהוא פירושו של כלל אחרי שקדמו וגם במיעט לא דיינינן ליה הלכך מרבינן[12] מן הכלל שבא [אחריו] אבל למאן דדריש במיעט וריבה יש לי לדרוש המיעוט במיעוט לומר[13] גם שהוא לפני הריבוי כמו אם היה אחרי הריבוי והשתא נמי כשהמיעוט קודם הוא ממעט קצת דאין לו כח לריבוי של ד] אחרון [לרבות] כולי האי וא"ת כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט וא"כ כללא מאי אהני ותי' דלא נילף מג"ש או במה מצינו טפי מן הפרטא ה] ובהכי נמי[14] [פרט וכלל דרבי] כל מילי א"כ מאי אהני פרטא אלא דלא נילף מג"ש או מק"ו [למעטן] וריבה ומיעט וריבה חילוק ביניהן כדפ"ה בעלמא (סנהדרין דף מו.) דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט ו] וכלל לרבות כעין המיעוט ותו לא ריבה[15] ומיעט וריבה ריבה כל מילי ואהני מיעוטא למעוטי דבר אחד ומיהו קשה דריבה ומיעט וריבה ריבה קמא למאי אהני הא במיעט וריבה לחוד דמרבינן[16] כל מילי וממעטין דבר אחד כדאמר בריש פרקין דדריש מיעט וריבה רבי כל מילי וממעט שבישתא ואר"ת דאין ה"נ וריבה קמא אורחיה דקרא הוא כמו ולקחת את המרלע דאיכא דדריש (קדושין דף כא:) בריבוי ומיעט וריבה ולקחת אורחיה דקרא ונראה דבהכי יש ליישב מאי דפר"ת דמיעט וריבה ומיעט אינה מדה בתורה אפילו למאן דדריש ריבויי ומיעוטי והיא גופיה תימה מאי שנא מפרט וכלל ופרט דדרשינן ליה למאן דדריש כללי ופרטי ונראה דלא דמי דבשלמא פרט וכלל ופרט איכא למידרשיה כעין הפרט כמו כלל ופרט וכלל אלא דמעט יש חילוק כדקאמר בגמרא והשתא אין להקשות פרטא בתרא למה לי דהא אי לאו פרטא בתרא הוי פרט וכלל ואיתרבי כל מילי אבל אי הוי דרשי מיעט וריבה ומיעט ע"כ [כמו] ריבה ומיעט וריבה דרשי דומיא דפרט וכלל ופרט דדיינינן ז] בכלל ופרט וכלל והשתא הוה קשה דמיעט וריבה ומיעט

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ז מהלכות מעשר שני הלכה ג סמג עשין קלו:

[ב מיי' פ"ה מהל' נזירות הל"ד ופ"ד מהל' מאכלות אסורות הל' טו ופי"ד שם הל' ה]:

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָּׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו

2. מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: במדבר ו ג

הגהות התוספות

1. נ"ל פרט וכלל ופרט. 2. נ"ל נעשה. 3. נ"ל דאילו תרין. 4. נ"ל וכללא. 5. נדל"ל ור"י פירש. 6. נדל"ל מכעין הפרט הדומה כו'. 7. נ"ל דמטלטלין. 8. נ"ל אינו מרבה כמו. 9. תיבת ראייתו נמחק. 10. נ"ל הריבוי. 11. נ"ל הריבוי. 12. נ"ל מרבינן הכל. 13. תיבת לומר נמחק. 14. נ"ל נמי ניחא. 15. נ"ל וריבה. 16. נ"ל מרבינן.

פי' הרא"ש

א"ל הא כתיב בקר וצאן. וכי היכי דפרטא בתרא משמעו למעוטי חיה ה"ה פרטא קמא: **ומנ"ל דהכי הוא.** מנ"ל דמדה בתורה היא למדרש כעין הפרט וארבנן קאי ולא מייתי דומה בדומה דלעיל דרשינן פרט וכלל ופרט ומייתי כלל ופרט וכלל. אלא תלמודא ידע שדין א' להם: **פרי מפרי** בקר וצאן מתעברים זו מזה ויולדין. **וגדולי קרקע** שגדלים וניזונים מעשבי האדמה. **אף כל** לאתויי עופות ולמעוטי דגים ומים ומלח כדמפ' בריש בכל מערבין. **כללא בתראה מאי אהני לאוסופי כל דדמי ליה.** דאי לאו כללא בתרא הו"ל כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט: **תרי כללי ופרטי** אפי' אי איכא דדמי ליה בחד צד מרבינן **תרי פרטי** וכללי עד דדמי ליה מב' **צדדים** דמסתמא דתרי כללי מרבינן טפי מחד כללא: **דאילו פרט וכלל מרבינן אפי' עלין** דנעשה כלל מוסיף על הפרט ורבי כל מילי. מיעט וריבה לולב אין עלין לא דמיעט וריבה הוי כמו ריבה ומיעט וריבה דממעט דבר אחד: **כל איסורים שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור.** אם אכל חצי זית חלב וחצי זית שומן פטור. **חוץ מאיסורי נזיר** שאם אכל חצי זית ענבים וחצי זית לחם בבת אחת חייב **שהרי אמרה תורה משרת ענבים לא יאכל.** חייב על שריית פתו ביין ואי דאיכא כזית מיין לחודיה למה לי קרא. ל"ג משרת וכל משרת ואית דגרסי' לי' ומפרשים אפילו לרבנן דלא דרשי כל וכל דרשי. ולא היא דהא פרכינן לקמן והא מבעי ליה ליתן טעם כעיקר. ואם איתא אימא טעמא דידי מוכל אלא משמע דמשרת מיפק לה וכל לא דריש וכך פי' רש"י בפסחים:

מסורת הש"ס

א) [חולין נט. עא. וש"נ], ב) ערובין כז: ב"ק נד: וסג., ג) א"מ מ"ז, ד) פסחים מג.; ה) [דף כז:], ו) [במדבר ו],

נוסחת הריב"ן

א] כל דדמי ליה ואפילו מלד אחד כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' והוה ליה פרט וכלל ופרט ואי אתה: (ב) רש"י ד"ה א"ל ומי מלית וכו' דחיה בכלל בהמה הוא בהאי: (ג) ד"ה הא כתיב באידך קרא בקר: (ד) ד"ה מכדי כלל וכו' לאסופי ליה כל דדמי ליה ואפי' מלד אחד: (ה) ד"ה שהרי אמרה וכו' לרבות שאפי' לא הוי: (ו) תום' ד"ה מכדי וכו' קשיא ותירוץ הס"ד ואח"כ מ"ה אהני לאוסופי כל דדמי לפרטא דאי לאו כללא בתרא הוה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט אי לאו פרטא בתרא הוה אמינא כצ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ומיעט וכו' ואית דמפרש וכו' אפי' עלין לאו דוקא. נ"ב ר"ל וה"ה מה שאמר עלין לא לאו דוקא. א"מ: ב] תוד"ה א"ל אי לאו פרטא בתרא. נמחק תיבת א"ל: ג] ד"ה מכדי וכו' בין אלו שתי מדות כאן הס"ד ואח"כ מה"ד איכא תרין: ד] ד"ה איכא וכו' דאין לו וכו' של אחרון. תיבת אחרון נמחק ונ"ב אחריו: ה] בא"ד או במה מלינו וכו' ובהכי נמי פרט וכלל דרבי. מן תיבת ובהכי עד דרבי נמחק. ונ"ב וה"נ פרט וכלל הכלל מרבה: ו] בא"ד דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט וכלל. תיבת וכלל נמחק. ונ"ב ובא: ז] בא"ד כמו ריבה וכו' דומיא דפרט וכלל ופרט דדיינינן ככלל כצ"ל:

מוסף רש"י

פרי מפרי. עגל נולד מאמו וכן שה, וענבים מחרלנים שזורעים החרלנים (ערובין כז:) ולד מולד, יין מענבים ושכר מתמרים, למעוטי כמהין ופטריות ומים ומלח דאינו פרי מפרי (ב"ק נד: ובעי"ז שם סג.). **וגידולי** קרקע. שכולן ניזונין וגדלין מן הקרקע (ערובין כז:) למעוטי דגים שאינן נקחין בכסף מעשר (ב"ק נד: וסג.). **כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור כו'.** אבל חצי זית חלב וחצי זית בשר בבת אחת אין היתר משלים את שיעור האיסור לחייבו, חוץ מאיסורי נזיר. שאם אכל חצי זית ענבים וחצי זית לחם בבת אחת חייב, שהרי אמרה תורה משרת. ענבים לא יאכל, חייב על שריית פתו ביין, ואי איכא כזית מיין לאחודיה בזית, למה לי קרא (פסחים מג.).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

זעירי אמר אף שאור בכל תקטירו. (ה) שאלו אין בשאור כזית ועיסה משלימו לכזית שהוא חייב ועובר משום שנאמר כל שאור וכל דבש לא תקטירו (ויקרא ב): **כמאן דר"ש דדריש** לה. לגבי ממן בפ' אלו עובדין בפסחים (ו) דקתני ועל עירובו אלמא דברי ר' אלעזר דכתיב כל ממחצת לא תאכלו (שמות יג): **לי הכי.** לימא (ז) זעירי וכן נמי לענין ממן בפסח יהא חייב על עירובו משום דכתיב כל: **אין הכי נמי.** לענין ממן בפסח היתר מצטרף לאיסור וכר"ש וה"מ לקמר [ב] גבי שאור משום לאפוקי לחכי לקמר במסכת מנחות ים הקטרה בפחות מכזית אלמא בעינן כזית ואין חייב עליה אלא ע"כ [ג]יחא בו כזית או שיהא היתר מצטיעו לכזית: **מקפה של תרומה.** העשויה מיין של תרומה. מקפה רוטב: **ושמן ושמן.** שנותנין לתוכו משום תבלין הן של [ד]חולין: **ונגע טבול יום במקצתן.** היכא לחמרי (ט) משום ושמן של תרומה מצי למיכל לה במקפה [דחולין] לטבול יום שויוהו רבנן שני ואין שני עושה אלא בתרומה. ואין לחמרי מאי במקצתן במקפה של חולין היכין דעבידי כחד מנת דמי ליה כמאן דנגע בתרומה עלמה: **וסוין בה לחתי פסול במקום מגעו.** ה[ו] לחין טומאה חולין בפחות מכזית: **ומה טעם.** לוקה עליו כזית והא ליכא שיעורא (ד) [ו]

זעירי אמר אף שאור בבל תקטירו כמאן כר' (ו)**אלעזר דדריש כל אי הכי לענין חמץ נמי אין הכי נמי אלא לאפוקי מאביי** (ז)**דאמר יש הקטרה בפחות מכזית קמ"ל** (א)**אין הקטרה בפחות מכזית יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא איתיביה אביי** (ב)**כ[ח]מקפה של תרומה והשום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתן פסל את כולן** [ג]**מקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו והוינן בה מקום מגעו אמאי פסול ואמר רבה בר בר חנה** (ז)**א"ר יוחנן מה טעם הואיל וזר לוקה עליה בכזית מאי טעמיה לאו**

דרשי כל מ"מ מאי פריך לקמן ממאי דהאי מטרא לחייבו מצטרף לאיסור כזית הוא לחתא ליפת טעמא בידי משום כל וכל אלא ולא [תקטירו]. שהם הקטיר חלי זית משאור וחלי זית ממצה מצטרף **כמאן כרבי אלעזר**[ב] **דדריש כל.** משום כל שאור לא תקטירו: (ב) לימוק לא שמעי' כלל ול"ת לחכי דדרים מקצתו מנין היינו חלי זית וס"ק לחקטרה בפחות מכזית מאי קאמר ג] שיעורו כחצי זית ומצה דהיינו היתר מצטרף לאיסור ת"ל כי כל. ועירובו מנין. פי' חצי זית שאור וחצי זית מצה דהיינו היתר מצטרף לאיסור ת"ל כי כל. והיינו דקאמר כמאן כר"א דדריש כל גבי כל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי ושכר המדי. ולפירוש רבנן פ' ואלו עוברין וכיון דדריש כל למקצתו אייתר ליה כי כל לרבות שיעורבו דהיינו היתר מצטרף לאיסור אבל לרבנן דלא דרשי כל איצטריך כי כל לרבות מקצתו והיתר מצטרף לאיסור לא שמענן מינה. **אי** [ד]**חכי לענין חמץ נמי** לר"א היתר מצטרף לאיסור דכתיב ביה כי כל אוכל מחמצת **אה"נ אלא לאפוקי מאביי דאמר יש הקטרה בפחות** ומפרש בריית' דפ' כל המנחות אין לי אלא כולו ת"ל כזית כדת"ל לאביי יש הקטרה בפחות מכ' זיתים מקצתו מנין פי' חצי זית ת"ל כל שיורבו מנין פי' מעט שאור מעורב בהיתר ד"ס"ד הואיל ומעורב יבטל ת"ל כי כל ולדידיה לא שייך למימר דשאור היתר מצטרף לאיסור דהא אין צריך צירוף דאפי' פחות מכזית מיחייב. ועדיפא

מיעט מיעט בתרת למאי אהני הא במיעט וריבה לחזר בריבה ומיעט וריבה דרשינן ליה א] כדפי' ר"ת ומיעט ד' בריבה ומיעט וריבה דרשינן ליה בריבוי ומיעוטי דרשינן ליה בפרטו וכלל ופרט. עכ"ל מהר"ם ן"ע: [ו]**אין היתר מצטרף לאיסור.** אם אלו מלי זית בשר וחלי זית חלב תורה וכל משהא עניים לא יאכלו. כלומר שאם שהה פחות מכזית יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא איתיביה אביי ל[ח]מקפה של תרומה והשום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתן פסל את כולן [ג]מקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו והוינן בה מקום מגעו אמאי פסול ואמר רבה בר בר חנה [ז]א"ר יוחנן מה טעם הואיל וזר לוקה עליה בכזית מאי טעמיה לאו

מאי טעמא לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור. לחין נמצלו[ה] [ח] שיהא לוקה עליו כזית ואפ' בשאר איסורין נמי אית לה דהיתר מצטרף לאיסור. אלמא אפי' בשאר איסורין נמי אית לה דהיתר מצטרף לאיסור [ותא שמע] דוותא נמוד

ליה למנקט שאור לאפוקי מדאביי וא"ת ולאביי דדריש כל דשאור לפחות מכזית אמאי לא דריש נמי גבי חמץ לחייב עליו בפחות מכזית ר"ל דגבי חמץ שאני דכתיב ביה אכילה ואין אכילה בפחות מכזית: **לחא שמעתא** דר' יוחנן. **המקפה** תבשיל עב וקפוי כגון דייסא וכיוצא בו. **והשום והשמן** הנתונים בו לתבלין הם של חולין. **פסל הכל** דמקפה עיקר וטבול יום פוסל את התרומה. **והיינו בה מקום מגעו אמאי פסול** הא בטילי להו תבלין ברובא דקס"ד דמיעוט אסור מדרבנן. **ואמר רבה בר בר חנה דמיטמע דאורייתא והואיל** וזר לוקה עליה בכזית. תרומה עליה הלכך לגבי טומאה נמי שם תרומה עליה ומ' לא החמירו בו כתרומה עצמה לפסול כולה כדפי' רש"י בפסחים: **ומאי טעמא** זר לוקה עליה **בכזית** משום זרות הוא לא אכיל כזית תרומה לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור.

נוסחת הריב"ן

ג] נמי זעירי: ב] זעירי גבי: ג] יש בו כזית: ד] תרומה: ה] והא ליכא בתרומה במקום מגעו כגיעה לתן כר': ו] ס"ל והא ליכא בכלי לתיעלת פרש ממנו זית של תרומה:

הגהות התוספות

1. ד"ל וממשמעות. 2. בפ"ל ר' אלעזר וכן בכל המקר הסוגיא. 3. ד"ל מקצתו ממין לזיטיו חלי זית כר'. 4. לחפי' מיטות והכא קאמר וכ"ה בפ"ל. 5. מיטות אמרי' שפיר ממתקות וד"ל דמיון. 6. ד"ל לחיתר ומיטת למיטיו ממתק. 7. ד"ל אלעזרין ר' כל. 8. מיטת דלר"ל ממתק וד"ל נמי ניחא דלר"ל סיתר מלטרף כר'. 9. ד"ל הך. 10. ד"ל בעלי לקו. 11. ד"ל דקס"ד. 12. ד"ל פחות מכזיתה מוכלין ממעט. 13. ד"ל דלפ"ר. 14. ד"ל לניחא הל. 15. ד"ל לחין ממלא כל כך ימד.

פי' הרא"ש

אף שאור בבל תקטירו. נמי היתר מצטרף לאיסור אם הקטיר חצי זית חמץ וחצי זית מצה עמו ואינן מעורבין אלא כל אחד ניכר. **כמאן כר"א דדריש** כל בפ' כל המנחות תניא כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אין לי אלא כולו. פ' כל הקומץ דהיינו ב' זיתים דסבר אין קומץ פחות מב' זיתים מקצת מנין חצי קומץ דהיינו זית ת"ל כל. ועירובו מנין. פי' חצי זית שאור וחצי זית מצה דהיינו היתר מצטרף לאיסור ת"ל כי כל. והיינו דקאמר כמאן כר"א דדריש כל גבי כל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי ושכר המדי. ולפירוש רבנן פ' ואלו עוברין וכיון דדריש כל למקצתו אייתר ליה כי כל לרבות שיעורבו דהיינו היתר מצטרף לאיסור אבל לרבנן דלא דרשי כל איצטריך כי כל לרבות מקצתו והיתר מצטרף לאיסור לא שמענן מינה. **אי** [ד]**חכי לענין חמץ נמי** לר"א היתר מצטרף לאיסור דכתיב ביה כי כל אוכל מחמצת **אה"נ אלא לאפוקי מאביי דאמר יש הקטרה בפחות** ומפרש בריית' דפ' כל המנחות אין לי אלא כולו ת"ל כזית כדת"ל לאביי יש הקטרה בפחות מכ' זיתים מקצתו מנין פי' חצי זית ת"ל כל שיורבו מנין פי' מעט שאור מעורב בהיתר ד"ס"ד הואיל ומעורב יבטל ת"ל כי כל ולדידיה לא שייך למימר דשאור היתר מצטרף לאיסור דהא אין צריך צירוף דאפי' פחות מכזית מיחייב. ועדיפא

מוסף רש"י

אף שאור בבל תקטירו. נמי היתר מצטרף לאיסור, מלי זית קומץ בשאור וחלי זית קומץ בחמץ ואינן מצטרפין אלא כל אחד בפני עצמו (שם). **לחא שמעתא.** דר' יוחנן (שם). **המקפה.** מבשיל קפוי ועב, של תרומה. כגון דייסא, **והשום והשמן.** הצמוחין בו לתבלין הוי של חולין (שם). **פסל את כולן.** לח כל הקדירה, דמקפה עיקר וטבול יום פוסל את התרומה (שם). מקום מגעו אמאי פסול. הא בטלי להו תבלין ברובא דקס"ד דמיעוט אסור מדרבנן. **ואמר רבה בר בר חנה.** ואמאי **רבה בר בר חנה.** דמיעוט מלטרפין הוא, **הואיל וזר לוקה עליה בכזית.** משום דיש לו שיעור מלטרפין לעצמה לפסול את הטהור (שם). **מאי טעמיה.** זר לוקה עליו כזית משם זרות, הא לא אכיל כזית תרומה, לאו משום דיהיר מלטרף לאיסור (שם).

לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור אמר ליה לא מאי כזית דאיכא כזית בכדי אכילת פרס ואכילת פרס דאורייתא היא א"ל [א]אין אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הבבלי (א) א"ל הנח לכותח הבבלי דליכא כזית בכדי אכילת פרס אי דקא שריף ליה מישרף בטלה דעתו אצל כל אדם אי מישטר קא שטר לא משכחת כזית בכדי אכילת פרס איתיביה שתי מדוכות אחת של תרומה ואחת של חולין ולפניו שתי קדירות אחת של תרומה ואחת של חולין ונפלו אלו לתוך אלו שתיהן מותרות שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה ואי סלקא דעתך כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמרי' שאני אומר [ב]אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן היא איתיביה (ב)[ג]שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ולפניהן שתי סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו שניהן מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו תרומה לתוך תרומה נפלה ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס (א) אסור אמאי אמרינן שאני אומר בשלמא

אמר ליה לא. מאי לוקה עליו דקאמר כגון דאית כזית בכדי אכילת פרס ומשום דאכילה[1] מן האיסור בעצמו[2] לוקה וא"ת הא ניחא לגירסת רש"י דגרס וליבטיל דהשתא משני כיון דחזינא דלוקה על האיסור אלמא לא בטיל לענין איסורא וה"ה דלא ליבטל גבי טומאה אבל לגי' ר"ת דפריך והא לא הויא כבילה מן התרומה ואיך יפסלנה מאי משני השתא הואיל וזר לוקה על האיסור לחודיה בכדי אכילת פרס מ"מ היכי פוסל לתרומה וההיתר [היאך] מצטרף לאיסור לענין מגע והא לענין מלקות אין היתר מצטרף לאיסור וי"ל דלפר"ת ניחא[3] דה"ק כיון דלענין מלקות מהני ההיתר מצטרף[4] לאיסור ללקות עליו שהרי אם היה מלקט (עליו) האיסור מתוך המקפה ואוכלו לא היה לוקה עליו שאין דרך אכילה בכך כדפירשנו אלמא מהני ההיתר שאוכלו עם המקפה לצרפו לאיסור מלקות ה"נ יועיל ההיתר להצטרף לאיסור לאפסולי אע"פ שאין במקום מגעו כבילה גמגום: **לא** דאיכא כזית בכדי אכילת פרס. שאם אוכל ממנו שיעור פרס שהן ארבע ביצים יש לו כזית תרומה ולהכי חייב ולא בטיל: **וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא היא.** אמר הר"ס דאע"ג דמתניתין היא בכריתות (דף יב:) כל אוכלים מצטרפים בכדי אכילת פרס הני מילי ב] לפסול חלב שהוא בעיניה אבל שבתערובות הואיל ואין היתר מצטרף לאיסור יתבטל דגם אם היה מלקט האיסור מתוך ההיתר ואוכלו בעיניה בכדי אכילת פרס ג] מיחייב על האיסור לחודיה ואע"פ שאין ההיתר מצטרף עמו וע"כ מתמה וכי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אפי' בכה"ג ומ"מ קשה לרשב"ס מאי פריך אפילו לא היה כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא תיפוק ליה משום טעם כעיקר דהא איהו מייתי בסמוך משרת ליתן טעם כעיקר אלמא אוסר[5] בנותן טעם ואינו מתבטל וכ"ש הכא שהעיקר עצמו לא מתבטל ותירץ דהשתא ס"ל לאביי דטעם כעיקר אינו חייב אלא א"כ אוכל כזית מן הטעם בבת אחת [כגון] שהבליע כזית יין בשני זיתים פת ואוכלו בבת אחת וסברא הוא שלא יהיה טעם חמור מן העיקר והעיקר עצמו ס"ל השתא שאינו חייב אלא אם אוכלו בבת אחת: **אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הבבלי.** דס"ד אמינא דיש בו כזית בכדי אכילת פרס בכותח הבבלי ולדידיה ודאי ניחא דההיא מקפה משמע ליה מטעם דהיתר מצטרף לאיסור והיינו לר"א דדריש כל אבל לרבנן דלא דרשי כל פשיטא ליה ד] (דלא) פליגי עליה אבל אמר דלוקה דקאמר לר' יוחנן משום סברא ובהא לא אשכחן דפליגי תנאי וא"ת ולימא דכי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הבבלי היינו כשאינו אוכל מן הכותח רק כזית מצומצם שלא אכל כזית מן האיסור ור' אלעזר מחייב דדריש כל היתר מצטרף לאיסור אבל אם אכל כל כך שהיה שם כזית בכדי אכילת פרס מודו רבנן שפיר דמיחייב וי"ל דמדקאמר התם בפ' אלו עוברין (פסחים מג.) על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בולא כלום משמע אפי' אכל מן הכותח הרבה אמרינן דלא מיחייב: **הנח** לכותח הבבלי דליכא כזית בכדי אכילת פרס דאי מישרף שריף ליה. לשון גימוע כמו שורפה חיה (ע"ז דף כט:): בטלה דעתו אצל כל אדם. בפסחים (דף מד.) פרש"י[ג] ואי מתרמי הכי מפטר שאין זה דרך אכילה [ונראה] מ"מ דאי מתרמי הכי דמודו דחייב ובהכי לא איירי: **ואי** מישטר שטר ליה. מטבל בו [כדרכו]: ליכא כזית בכדי אכילת פרס וכה"ג נמי גבי שכר המדי דמפליג[6] נמי התם אע"ג דדרך לשתותו ביחד[7] אין דרך לשתות הימנו כל כך כוסות רצופין בכדי אכילת פרס דאי שתי להו רצופין בטלה דעתו אצל כל אדם: **שתי** מדוכות. ויש בהן תבלין ה]: ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמר שאני אומר. כיון דאי תרומה נפלה לתוך של חולין מיחייב מיתה זה האוכלה לא היה לנו לתלות להקל שאין סברא להש"ס לומר שאין בו כזית בכדי אכילת פרס: **אית** ספרים דגרסי אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמר שאני אומר. [וא"ת] ליטני אביי אף כי אמר בההיא דמקפה היתר מצטרף לאיסור היינו כר' אלעזר דדריש כל והך כרבנן דלא דרשי כל וי"ל דלא ניחא ליה לאפלוגי תרי בתרי[8] ו] בהדי הדדי דאי הך כר' אלעזר הך נמי ז] כולה ובפרק אלו עוברין ליתא בספרים ח]: אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן. דדגן תירוש ויצהר כתיב והכי תלינן לקולא: **שתי** קופות. ובהן תבואה: ואי ס"ד כו'. ה"ג בשלמא לדידי דאמרינן היתר מצטרף לאיסור [לא אמרינן] אלא כשהאיסור רבה [עליו] וקשה והלא כותח הבבלי נפיש היתירא ותו גבי מדוכות דדייק ואלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמר שאני אומר ליטני ליה משום דנפישי חולין ואומר רבי דודאי במקום שיש נותן טעם כגון בכותח הבבלי ובמדוכות שהאיסור נותן טעם אז יהיה ההיתר מצטרף לאיסור [משא"כ הכא בב' קופות] ט] דכיון שהיתר רבה מיד נתבטל [האיסור] והדין הוא לתלות להקל וא"ת אם כן מה אנו צריכין שאני אומר תיפוק ליה דאף כי נפלה תרומה לתוך חולין בטלה מיד ברוב ויש לומר דהשתא ס"ד דתרומה בזמן הזה דאורייתא ובדאורייתא לא תלינן לקולא אי לא תרי טעמי חדא דרביה ועוד דשאני אומר וה"נ [פריך] אר' יוחנן בפ' הערל (יבמות פג.): **אלא** לדידך דאמרת משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס כי נפישי חולין מאי הוי. [תימה] למאי דאוקמת י] לפרס[9] דמיירי מין במינו ואין בו נותן טעם מאי קשיא ליה והא מין במינו דאורייתא ברובא בטיל ושפיר איכא תרי טעמי להיתירא רבייה ושאני אומר [ותירץ] דאם איתא דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא במין בשאינו מינו גם מין במינו אין לתלות להקל על ידי סמך רבייה דדין הוא שיחמירו בו חכמים כעין חומרא מין בשאינו מינו והיה

אלא משום דאמרינן היתר מצטרף לאיסור: **א"ל.** הכא היינו טעמא (ב) הואיל וזר לוקה עליו בכזית א] דאיכא תרומה כזית בכדי אכילת פרס חשיב לה כאילו א] הויא תרומה וכיון שנגע בו פסל מקום מגעו: **כזית בכדי אכילת פרס מי הוי לה** ב] **דאורייתא.** דמיחייב עלה מלקות: **א"ל אין אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר' אלעזר בכותח הבבלי.** דאית ביה קומניתא דנהמא בפרק ואלו עוברין (פסחים דף מג.) דקאמר ועל עירובו בולא כלום הא לא אפשר דלא הוי בכדי אכילת פרס שיעור כזית: **א"ל הנח לכותח הבבלי דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס אי דקא שריף מישרף.** שגומע ואוכל עד שגומע ממנו בכדי אכילת פרס: **בטלה דעתו אצל כל אדם.** שאין דרך אכילה בכך שאין אדם רגיל לאוכלו בעיניה לפי שהוא חריף ביותר ולא חייבתו תורה אלא דרך אכילה: **ואי משטר קא שטר.** שטובל בה פיתו לשם לפתן ואוכל. אבל בשום ושמן של תרומה להכי לוקה (ג) בכזית דאיכא ג] כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא: **מדוכות.** שנידוכין לתוכן תבלין: **ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס הוי חשיב מדאורייתא.** אמאי מקילין בהו כולי האי דאמרת שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה ולא לתוך חולין והאיכא למיחש שמא נפלה בשל חולין ואיכא כזית בכדי אכילת פרס: **ואלא מאי אמרת היתר מצטרף לאיסור התם נמי אמאי אמרת שאני אומר.** והאיכא למיחש דילמא איכא (ד) ד] [בקדירה] השני תרומה בכזית פחות משהו והיתר משלימו לכזית: **אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן.** ה] ולא דייקינן בהו בכזית בכדי אכילת פרס דמדרבנן הן ולא מחמרינן ביה כולי האי: בשלמא

בתוכן פלפלין וזנגביל (שם). **אלו לתוך אלו.** ממדוכות לתוך הקדרות (שם). **מותרות.** קדרות חולין לזר שאני אומר. ותלינן לקולא בעון מיתה, ודילמא תרומה לתוך חולין נפל וכי אכיל לה איכא כזית תרומה בכדי אכילת פרס, הלכך ס"מ אי נמי ודאי נפל לא מחייב משום כזית בכדי אכילת פרס אלא מדרבנן, וכי מספקא לן תלינן לקולא (שם). **הנח לתרומת תבלין דרבנן.** דראשית דגנך תירושך ויצהרך כתיב (שם). **שתי קופות.** גדולות ובתוכן דגן דהויא תרומה דאורייתא. **ולפניהן שתי סאין.** של פירות (פסחים מ:). **ונפלו אלו.** הקופות לתוך אלו. הסאין וידוע לנו שהאחד נפל בזו ואחד בזו ואין ידוע אי בזו ואי בזו (שם). **מותרין.** פירות של קופות החולין, מותרין לזר כבתחלה אפילו אין בקופה כדי להעלות הסאה באחד ומאה (שם).

דכל שיעור אכילת איסור כגון חלב ודם וכותבת ביוה"כ מצטרף אכילתן בכדי שיעור שהיה זו שאם אכל כחרדל חלב וחזר ואכל עד שהשלים לכזית אם אין מתחלת אכילה עד סופה יותר משהיית כדי אכילת פרס באכילה בינוני מצטרף והוי כאילו אכל בבת אחת וחייב. **ובזית בבדי אכילת פרס מי הוי דאורייתא.** בתמיהא. הא דאמור רבנן דכזית מצטרף כשיעור שהיית אכילת פרס מי הוי דאורייתא הלכה למשה מסיני כשאר שיעורים דקאמר לוקה אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח. נהי נמי דלא דרשי כל לרבות עירובו. הא אכיל כזית בכדי אכילת פרס. א"ל הנח לכותח הבבלי דלא אכיל כזית מן החמץ בשיעור שהיית פרס דהא כותח אינו עשוי לאכול אלא לטבל ואי מתרמי ואכיל ליה ממש דהשתא איכא כזית בכדי א"פ בטלה דעתו ולאו אכילה היא לאיחויבי עלה כך פרש"י בפסחים. ורי"מ דאי מתרמי דאכיל ליה הא"נ דחייב אבל לא איירי בהכי. אי משטר קא שטר מטבל בו כדרכו ליכא כזית בכדי א"פ: **אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמרינן שאני אומר**

א) דת"ש דאינ' מהה אפי' בכזית לחודיה. **אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן.** דראשית דגנך תירושך ויצהרך כתיב וכי מספקא לן תלי' לקולא. ב' קופות גדולות ובהן תבואה הויא תרומה דאורייתא:

א) נ"ל וש"מ דלאו מחייב רק בכזית לחוד.

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה ח:
יב ב מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה ו:
יג ג מיי' שם (פי"א הלכה יד) ופי"ג הלכה יד:

נוסחת הריב"ן

א] ולאו דוקא אלא דאיכא דהויא כזית תרומה כזית בכדי שהויא אדם כדי אכילת פרס חשיב לה כאילו כולה הויא תרומה וכיון: ב] מדאורייתא: ג] דאיכא בכזית נמקק: ד] בכזית תרומה בכדי כו' דמדאורייתא לא מחייב בתרומה אלא דגן תירוש ויצהר ותבלין לא דייקינן כו':

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה א"ל כו' חשיב לה כאילו כולה וכו' כצ"ל: ב] תוד"ה וכזית וכו' ה"מ לפסול. נמחק וצ"ל לאכול: ג] באו"ד בעינייה בכדי אכילת פרס מחייב על האיסור לחודיה כן מחייב עד לחודיה נמחק וצ"ל האיסור לחודיה לא מחייב כצ"ל א"מ: ד] ד"ה אי הכי וכו' אבל לרבנן וכו' פשיטא ליה דפליגי עליה אבל אמה דלוקה כו' כצ"ל: ה] ד"ה שתי וכו' ויש בהן תבלין כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ספרים וכו' וי"ל דלא וכו' תרי בתרי תיבת בתרי נמחק. וכ"ב בריתא תרי: ז] באו"ד הך נמי כולה. תיבת כולה נמחק וצ"ל כותח: ח] באו"ד ובפרק אלו עוברין ליתא בספרים. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא הנח לתרומת תבלין: ט] ד"ה שתי קופות דמיירי דשתיהן מין אחד אין היתר מצטרף כצ"ל: י] ד"ה אלא וכו' תימה למאי דאוקמת לפרס. נמחק תיבת לפרס וצ"ל לעיל כצ"ל והוא ט"ס ובדבור הקודם וכפי הגהתנו שם א"מ:

הגהות התוספות

1. נ"ל דאכלה. 2. נ"ל בעצמו כזית. 3. נ"ל ניחא. 4. נ"ל דמצטרף. 5. נ"ל איסור אוסר. 6. נ"ל דפליג. 7. תיבת ביחד נ"ל בעינייה מיהו. 8. נ"ל בתרי. 9. בס"א למאי דאוקמת לפר"י. והוא הנכון כמבואר בראשונים שכתבו לדברי התוס' בדבור שלפני"ז בשם ר"י.

פי' הרא"ש

ומשני האי לוקה בכזית דקאמר (לאו) [כגון] דאכל כזית איסור בכדי אכילת פרס שאם אכל פרס מן המקפה דהיינו ד' ביצים אכיל בגויה כזית וקי"ל

מסורת הש"ס

א) נ"א אלא מאי היתר מצטרף לאיסור סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח הבבלי אלא הנח כו', ב) (תרומות פ"ז משנה ה) פסחים ע: מד. יבמות פב. [תוספתא תרומות סוף פ"ו הא דלא מקשה ממשנה דתרומות פ"ז מ"ה עי' ר"ש שם], ג) [ברש"י שלפנינו דהתם אינו מבואר כל כך וברש"י דהכא ד"ה בטלה מבואר להדיא הכי],

הגהות הב"ח

(א) גמ' בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן: (ב) רש"י ד"ה א"ל הכא היינו טעמא דהא דקאמר הואיל זר וכו' דחשיב לה כאילו כולה הויא תרומה וכיון שנגע בו טבול יום פסל מקום: (ג) ד"ה ואי משטר וכו' להכי לוקה דאיכא כזית כצ"ל ותיבת בכזית נמחק: (ד) ד"ה ואלא מאי וכו' דלמא איכא במדוך השני:

מוסף רש"י

מאי כזית. מאי לוקה בכזית דקאמר, דאיכא כזית בכדי אכילת פרס. שאם אכל פרס ממנה שיעור ארבעה ביצים יש בו כזית תרומה, וקי"ל דכל שיעורי אכילת איסור בין כזית של חלב ודם ובין כותבת דיוה"כ, מצטרפין אכילת השיעור בכדי שהייה זו, שאם אכל כחרדל חלב וחזר ואכל כחרדל עד שהשלים לכזית, אם אין מתחילת האכילה ועד סופה יותר משהיית כדי אכילת פרס באכילה בינונית, מצטרף והוי כמו שאכלו בבת אחת וחייב, והכא נמי יש כאן תרומה כדי להצטרף כזית באכילת פרס ממנו (פסחים מד.). **ואכילת פרס דאורייתא היא.** בתמיה, הא דאמור רבנן כזית מצטרף כשיעור שהיית אכילת פרס, מי הוי מדאורייתא הלכה למשה מסיני כשאר שיעורין, דקא אמרת לוקה ומתרצת משום דאיכא כזית מאיסור בר מהיתר (שם). **אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח.** נהי נמי דלא דרשי כל לרבות עירובו, הא אכיל מיהא מאיסור כזית בכדי אכילת פרס (שם). **הנח לכותח הבבלי.** דלא אכיל כזית מן החמץ כשיעור שהיית אכילת פרס, דהא כותח אינו עשוי לאכול אלא לטבל, ואי מתרמי ואכיל ליה ממש דהשתא איכא כזית מאהר להצטרף כשיעור אכילת פרס ממנו, **בטלה דעתו.** ולאו אכילה היא לחיובי עלה (שם). **ואי משטר קא שטר.** מטבל בתוכו כדרכו, ליכא כזית מן החמץ בכדי שהיית אכילת פרס, שכשאכל כדי אכילת פרס ממה שטיבל בתוכו לא אכל מן הכותח אלא מעט, או שני זיתים או ארבעה, ובההיא פורתא ליכא כזית מן החמץ (שם). **שתי מדוכות.** שהתבלין נדוכין

בשלמא לדידי דאמינא משום דהיתר מצטרף לאיסור כגון דנפישי חולין אלא לדידך דאמרת משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס כי נפישי חולין מאי הוי אמר ליה [א]הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן אמר ליה אביי [ב]ממאי דהאי משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא דילמא ליתן טעם כעיקר הוא דאתא ולאביי מעיקרא קא קשיא ליה מאי דקאמר רב דימי וקא מותיב ליה כל הלין תיובתא הדר אמר ליה ליתן טעם כעיקר בתר דשני ליה אמר ליה דילמא ליתן טעם כעיקר [ג]הוא דאתא א)לכדתניא משרת ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים ויש בהן טעם יין חייב ומכאן אתה דן (א) כל איסורין שבתורה ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו עשה בו טעם כעיקר כלאי הכרם שאיסורן איסור עולם ואיסורן איסור הנייה ואין היתר לאיסורן אינו דין שיעשה בו טעם כעיקר והוא הדין לערלה בשתים אמר ליה [ג]ההוא מרבנן רבי אבהו כי קאמר לר' עקיבא הי ר' עקיבא אילימא רבי עקיבא דהכא [ג]דתנן רבי עקיבא אומר אפילו שרה פיתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב וממאי דילמא (ב) הוא דאיכא כזית בעינא וכ"ת מאי למימרא לאפוקי מת"ק דאמר עד שישתה רביעית יין אלא רבי עקיבא דברייתא דתניא רבי עקיבא אומר נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לרבי עקיבא דקא מוקים ליה להאי וכל משרת להיתר מצטרף לאיסור ליתן טעם כעיקר מנ"ל יליף מבשר בחלב לאו טעם בעלמא הוא [ד]ואסור הכא נמי לא שנא ורבנן מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא מאי חידושיה אילימא דהאי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדי הדדי אסור כלאים נמי האי לחודיה שרי והאי לחודיה שרי [ה]ובהדי הדדי אסור אלא [י]דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי ומבשיל ליה בשולי אסור ורבי עקיבא נמי בשר בחלב חידוש הוא אלא יליף

רש"י

בשלמא לדידי דאמינא. דבכל איסורין שבתורה נמי היתר מצטרף לאיסור הכא ליכא למימר הכי דמשום דנפישי חולין ואנן לא אמרינן דהיתר מצטרף לאיסור אלא היכא דנפישא מידי דאיסורא וקא מבליס ליה היתרא. והא דפרכינן לעיל ממקפה ומדוכה אף על גב דנפישי חולין תבלין שאני הואיל ותבלין לטעמא וריחא הוא דעבידי חשיבי להו ולא בטלי והוי כמאן דנפישי א]: **אלא לדידך כו' כי נפישי חולין מאי הוי.** הא איכא למיחש דאיכא כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא: **הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן.** דלא חיישינן ליה לכזית בכדי אכילת פרס: **דילמא ליתן טעם כעיקר הוא דאתא.** שאם שרה ענבים במים ויש בו טעם יין יהא חייב על הטעם כמו על עיקר הפרי של ענבים. ומקמי דמסיים אביי למילתיה מקדים ליה הש"ס לפרוכי: **ולאביי מעיקרא קשיא ליה מאי דקאמר רב דימי.** דבנזיר בלחוד הוא דאמרי דהיתר מצטרף לאיסור וקא מותיב ליה אביי דבשאר איסורין שבתורה נמי אמרינן הכי והדר אמר ליה דהכא לאו להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא אלא ליתן טעם כעיקר: **בתר דשני ליה.** רב דימי דבשאר איסורין לא אמרינן היתר מצטרף לאיסור אלא באיסור נזיר בלבד אמר ליה אביי דילמא אפילו לגבי נזיר לא אתא אלא כדי ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים כו': **ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם.** ב]שיש היתר לאיסורו לאחר שלשים: **ואין איסורו איסור הנאה.** שמערבין לנזיר ביין ד]: **ויש היתר לאיסורו.** ג]שהיין שנאסר לו עכשיו הותר ד] לאחר ל': ה]**שאין איסורו איסור עולם.** אלא עד ל'. ו]היינו יש היתר לאיסורו אלא שאין איסורו איסור עולם מיירי בגופו ויש היתר לאיסורו שיין זה שאסור לו עכשיו מותר לו לאחר זמן: **כלאי הכרם.** שעורה וחרצן שאיסורן איסור עולם ז]ואיסור הנאה דכתיב (דברים כב) פן תקדש ואמרינן (חולין דף קטו.) פן תוקד אש: **וה"ה לערלה בשתים.** שאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו אבל אין לומר בה דאיסורו איסור עולם שהרי לאחר ג' שנים הותרה: **אמר ליה ההוא מדרבנן.** אין ה"נ דמשרת כי אתא ליתן טעם כעיקר ואליבא דרבנן ח]ורבי אבהו כי קאמר אליבא דרבי עקיבא דאמר היתר מצטרף: **ודילמא.** מיין לחודיה הוא דקא בעי דליהוי ביה מובלע בפת כזית: **וכי תימא אי איכא כזית מיין מאי למימרא.** פשיטא דמיחייב: **לאפוקי מדת"ק.** דאמר אינו חייב עד שישתה רביעית יין אתא ר' עקיבא: **אלא ר' עקיבא דברייתא דתניא כו':** ט]**[מגיעולי עובדי כוכבים].** דאמרה תורה בכלי מדין [במדבר לא] כל דבר אשר יבא באש וגו' ואמאי והא ליכא בהו אלא טעם איסור שנתבשל בהן אלא למימרא דאיסור דנותן טעם כעיקר: **דהא כל התורה כולה נותן טעם לפגם מותר.** דגמרי' לה מנבילה דאמר מר (ע"ז דף סז:) הראויה לגר קרויה נבילה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ומותרת דכל דנותן טעם לפגם מותר:

ולרבי

תוספות

א]והיה קשה לר"י[1] נמי דהיתר מצטרף לאיסור כשאינו[2] מינו שיש להן לחכמים להחמיר[3] ואומר הרמ"ר דלא דמי דחיוב כזית בכדי אכילת פרס שייך קלת גם מין במינו כיון שהוא אוכל קלת מן האיסור דאם היה ניכר היה חייב עליו מן התורה כיון דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אבל היתר מצטרף לאיסור לא שייך לעולם בנפישי חולין שאפילו אם היה ניכר לא היה חייב מן התורה: ו) **אלא** הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן. ז) [אלא] ממאי דהאי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא ליתן טעם כעיקר [אבל] הש"ס הפסיק להקשות[4]: ולאביי מעיקרא קשה ליה האי דרב דימי ואותיב ליה כל הנך תיובתא. כלומר דאפילו בשאר איסורי בעינן למימר דהיתר מצטרף לאיסור: [והדר] אמר ליה ליתן טעם כעיקר. כלומר ועתה ר"ל דבשום מקום לא נאמר דהיתר מצטרף לאיסור ומשני לבתר דשני ליה ב] [ומייתי] ליה רב דימי ראיותיו [אז] הודה לו ומקשה לו [מנא] ליה[5] מנין לרב דימי לשום תנא דאתי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא ליתן טעם כעיקר: **שרה** ענבים כו'. כאן אין כתובה בספרים דתניא אלא נראה שכל זה מדברי אביי שלא היה יודע הברייתא כיון דקא מתמה לעיל וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא משמע דלדידיה הוי כזית בכדי אכילת פרס דרבנן וכ"ש טעם כעיקר דרבנן ומיהו לפי מאי דפרישית ג] ניחא: **שאין איסורו** איסור עולם. דסתם נזירות ל' יום: ואין איסורו איסור הנאה. דתניא[6] (עירובין דף כו:) מערבין לנזיר ביין: ויש היתר לאיסורו. שיכול לשאול לחכם אפילו בימי נזרו: כלאי הכרם (כו') שאיסורן איסור עולם ואיסורן איסור הנאה. דכתיב פן תקדש המלאה הזרע ודרשינן[7] פן תוקד אש: **והוא** הדין לערלה בשתים. פי' הקונטרס שאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו תוך שלש של ערלה לא יותרו לעולם וי"ל[8] דודאי איסורו איסור עולם אבל יש היתר לאיסורו כמו בשנה הרביעית דאחליה והדר אכליה שיש לו תקנה לפירות ע"י פדיון כמעשר שני שאע"פ שבאו מכרם[9] ערלה וה"ר יוס טוב בן הרב ר' יהודה פירש שיש היתר לאיסורו שמותר לגרום איסורו כגון לנטוע אילן אף אם יהיה ערלה משא"כ בכלאי הכרם וכן מותר לאדם לידור בנזיר: **הוא** דאמר כר' עקיבא. דאית ליה היתר מצטרף לאיסור לנזיר ממשרת והיינו דדריש ממשרת ליתן טעם כעיקר רבנן היא: **ויש** בו כדי לצרף כזית חייב. היה סבור הפירוש לצרף מפת ומיין: ד]דילמא מיין לחודיה. ודוקא שיש בו כזית יין בלוע בתוך הפת וצריך צירוף לאוספו יחד לפי שהוא בלוע: **וכי** תימא מאי למימרא. פירוש דאי טעם כעיקר אתא לאשמועינן בשאר איסור נמי: **לאפוקי** מת"ק דאמר עד שישתה רביעית יין. ור' עקיבא אשמועי' בנזיר לומר דחייב בכזית: **אלא** ר"ע דברייתא. דמפרש בה בהדיא מפת ומיין מעתה גם במתני' פי' הכי: **טעם** כעיקר מנליה. ואם תאמר ודילמא לית ליה ויש לומר דודאי אי לא דשמעינן מקרא אחרינא טעם כעיקר לא הוה מוקי משרת להיתר מצטרף לאיסור דטפי הוה מסתבר לאוקמי משרת ליתן טעם כעיקר ח)[כיון] דיש באיסור עצמו כזית אלא שאינו בעין אלא טעמו משום הכי בעי מאיזה קרא נפקא ליה:

מגיעולי

מסורת הש"ס

א) פסחים מד., ב) ס"א הא מני רבנן, ג) פסחים מד: שבועות כא: [לעיל לד:], ד) [עירובין כו:], ה) מכאן שייך לע"ב, ו) צ"ל א"ל, ז) נ"א א"ל אביי, ח) נ"א כרבנן,

הגהות הב"ח

(א) גמ' שרה ענבים במים וכו' אתה דן לכל איסורין: (ב) שם דלמא והוא דאיכא כזית מיין לחודיה וכי תימא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) אלא לדידך וכו' והיה קשה לר"י. תיבות והיה קשה לר"י נמחקו וצ"ב וקשה לדידיה כצ"ל. א"מ: ב] ד"ה אלא וכו' דשני ליה ר"ד וכו' ומקשה ומנין וכו' כצ"ל: ג] ד"ה שרה ענבים וכו' ומיהו לפי מאי דפרישית. נ"ב לעיל דף לו ע"ב ד"ה וכזית. א"מ: ד] ד"ה ויש בו וכו' לצרף מפת ומיין כאן הס"ד ואח"כ מה"ד דלמא:

מוסף רש"י

כגון דנפישי חולין. והא דאותיב אביי מקופה דנפישי חולין, תיובתא בעלמא היא דקא מותיב, ולעולם הכי סבירא ליה דהיכא דנפיש איסורא הוא דאמרינן היתר מצטרף לאיסור (ראמ"ה בשמו). **ליתן טעם כעיקר.** לעשות טעמו של איסור כעיקרו וממשו (פסחים מד:). **ויש בהן.** במים טעם יין, חייב. בכזית מהן, והא לאו משום היתר מצטרף לאיסור הוא, אלא משום דאיתעביד ליה כוליה איסור, אבל היתר מצטרף לאיסור לא ילפינן מינה (שם). **לכל איסורין שבתורה.** שיהא טעמו של איסורין כממשו (שם). **שאין איסורו איסור עולם.** אלא כמה שפירש ואם סתם שלשים יום, וענבים ויין מותרין לו בהנאה, **ויש היתר לאיסורו.** אף תוך זמן על ידי הפרת חכם (שם). **שאיסורן איסור עולם.** זרע חטה וחרצן הכל אסור לעולם (שם). **והוא הדין לערלה בשתים.** ק"ו זה אתה דן לערלה בשתי דרכים, דאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו בתוך שלש, מה שאין כן בנזיר, ואיסור עולם ליכא למימר בה, דלאחר שלש מותרות (שם). **ויש בו כדי לצרף כזית.** בין פת ויין, **חייב.** דהיתר מצטרף לאיסורי באיסורי נזיר, דילפינן ליה ממשרת וכל משרת (שבועות כא:). **דאיכא כזית בעינא.** וצירוף שייך למיתני משום דנבלע בתוך הפת, והיאך משערין כזית יין, ממלא כלי מפה לפה ומביא זית ונותן לתוכו והיין היוצא הוא כזית יין, וכן הוא בתוספתא דנזיר (פסחים מד:). **ואכל כזית מפת ומיין חייב.** ופליגי רבנן עליה דלית להו היתר מצטרף לאיסור, ואילו פשט היין בכל הפת לא הוו פליגי רבנן עליה דהא אית להו טעם כעיקר ואתעביד ליה פת גופיה איסור ובהא מיהא פליגי עליה דטעמא דר"ע משום צירוף הוא וא"כ לא נשרית כל הפת ביין מצטרף נמי היתר לאיסור לחובה (שם). **לר"ע כו' טעם כעיקר מנ"ל.** היכא דליכא עיקר אלא טעם כגון שרה ענבים במים (שם). **מבשר בחלב.** בשר שנתבשל בחלב והבשר בעיניה אלא שטעם החלב נבלע בו (שם). **דחידוש הוא.** כל איסורו תימה הוא ודבר חידוש שאינו מלוי ביינו בשאר איסורין, לא גמרינן חומרא דידיה אשאר איסורין, דכי היכי דשאר חידושין דידיה לא הוו בשאר איסורין, האי דטעם כעיקר נמי לא תיגמר מיניה (שם). **מאי חידושיה.** משאר מילי, אילימא היינו חידושיה דשני הדברים המותרים הם וכשנתערבו נאסרין, מה שאין כן בשאר דברים (שם). **כלאים נמי.** דוגמתן (שם). **דאי תרו ליה.** שורהו בחלב כל היום, שרי. כלומר מותר לשרותו בתוכו ואינו עובר עליו אפילו על אכילתו, דלא אסרה תורה אלא דרך בישול ואפילו יהיב ביה טעמא ומיהו מדרבנן אסור (שם). **ומבשיל ליה בשולי אסור.** עובר על בישולו ועובר על אכילתו (שם).

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"א מהלכות תרומות הל' כו ופי"ג שם הל' יז [ופ"ב מאיסו"ב הל' ג] סמג עשין קלג טוש"ע יו"ד סימן שלא סעיף ג:

טו ב מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה ד:

טז ג מיי' שם הלכה ה:

יז ד מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קמ קמא טוש"ע יו"ד סי' פז סעיף א:

יח ה מיי' שם פ"י הל' ז סמג לאוין קמה טוש"ע יו"ד סי' רצו סעיף א וסי' רצד סעיף א:

יט ו מיי' שם פ"ט הלכה יז סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' צא סעיף ד:

נוסחת הריב"ן

א] דנפישי מידי דאיסורא: ב] לפי שיש: ג] שיין זה שאסור לו כו': ד] הותר לו: ה] בכ"י כתוב כאן גליון שאין: ו] (הייינו יש כו' בגופו) ליתא בכ"י: ז] ואיסורו איסור הנאה: ח] וכי קאמר ר' אבהו דכי אתא ליה משרת להיתר מצטרף לאיסור אליבא דר"ע כו':

הגהות התוספות

1. צ"ל וקשה לר"י. 2. צ"ל כשאינו. 3. צ"ל להחמיר במין במינו. 4. צ"ל כדי להקשות. 5. תיבות תנא ליה נמחק. 6. צ"ל דתנן. 7. (קידושין נו:). 8. דבריהם חסרים וכצ"ל אבל אין איסורו איסור עולם שהרי לאחר ג' הוא מותר. ולא נראה לר"ת דמ"מ פרי של ערלה לא הותר לעולם וי"ל דודאי כו'. 9. צ"ל מכת.

פי' הרא"ש

בשלמא לדידי דאמינא היתר מצטרף לאיסור א) אלא ברובן אסור או בשניהם שוין: הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן. ואפי' תבואת דגן הלכך תלינן לקולא: דלמא ליתן טעם כעיקר. ליתן טעמו של איסור כעקרו ממש כדמפרש ואזיל. שרה פתו ביין ויש בו טעם יין אלא שהתלמוד הפסיק באמצע דבריו והקשה לו דאביי מעיקרא הוה קשיא ליה אהא דקאמר רב דימי דמשרת אתי להיתר מצטרף לאיסור ודוקא בנזיר אבל שאר אסורים שבתורה לא גמרי' מנזיר ומותיב לה הלין תיובתא ובעי לאוכוחי דבשאר אסורי' נמי היתר מצטרף לאיסור ב) אלא מוקמי' קרא לטעם כעיקר. ומשני בתר דשני ליה דרב דימי ודחה תשובותיו. חזר והקש' לו משום דלשון ג) תנא אתי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא לטעם כעיקר ויש בו טעם יין חייב עליו בכזית ולא משום היתר מצטרף לאיסור לא ילפי' מיניה. **שאין אסורו איסור עולם** אלא כמו שפירש ואם סתם ל' יום ויין וענבים מותרים לו בהנאה דתנן מערבין לנזיר ביין. **ויש היתר לאיסורן** אפי' תוך זמנו ע"י התרת חכם. **כלאים כלאי הכרם.** אם זרע חטה ושעורה וחרצן אסורים בהנאה לעולם. **וה"ה בערלה בשתים.** בב' דרכים דאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו בתוך ג' שנים ואיסור עולם ליכא למימר בה דלאחר ג' מותרת. **רבי אבהו דאמר כר' עקיבא דשמעי' דהיתר מצטרף לאיסור. ודלמא מיין לחודיה** דוקא בשיש כזית בלוע בתוך הפת וצירוף שייך למתני ביה משום דנבלע בתוך הפת אם יש בו כדי לצרף מפת ומיין חייב. אלמא שמעי' ליה צרוף בהדיא ורבנן פליגי עליה דלית להו היתר מצטרף לאיסור. דאילו פשט טעם היין בכל הפת לא הוו פליגי עליה רבנן דהא אית להו טעם כעיקר: **מנא ליה** היכא דליכא כזית עיקר אלא טעם דמסתבר דאי לאו דשמעי' ליה מקרא אחריתא טעם כעיקר הוה מוקי למשרת לטעם כעיקר ולא להיתר שאין בו טעם איסור שיצטרף עם האיסור:

א) נראה דצ"ל היתר מצטרף לאיסור כגון דנפישי חולין דהיתר מצטרף לאיסור אינו אלא וכו': ב) אולי צ"ל והדר אמר דלאו להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא אלא מוקמינן וכו': ג) נראה דצ"ל והקשה לו דמנין לו דלשום תנא דאתי משרת להיתר וכו':

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות